

Bijlage: overzicht en categorisering van preventie jeugd in Teylingen

Onderstaand een zo uitputtend mogelijk overzicht van alle preventie rondom jeugd in Teylingen, weergegeven in een tabel, gecategoriseerd naar type preventie (1-3) en de risico- en protectiefactoren (A-N). Het schema biedt inzicht in de hoeveelheid plaatsen, organisaties en vormen van begeleiding die er zijn voor ouders en kinderen met vragen of (beginnende) problemen. De genoemde interventies zijn allemaal opgenomen in de databank effectieve jeugdinterventies. De categorisering naar type preventie en indeling op risico- en protectiefactoren levert nuttige informatie op: welke preventie of lichte interventie pakt veel factoren aan, waar zit het zwaartepunt van de preventie (1-3), en zijn er misschien zogenaamde 'witte vlekken', waar in geval van behoefte geen aanbod is?

We onderscheiden hier de volgende drie preventie-categorieën:

- 1.** universele preventie die toegankelijk is voor alle jeugdigen en ouders;
- 2.** selectieve preventie voor doelgroepen met een verhoogd risico;
- 3.** geïndiceerde preventie, bij eerste signalen van beginnende problematiek;

Risicofactoren om te vermijden:

- **A: Sociaaleconomische status (SES)** (laag opleidingsniveau ouder(s), armoede, werkloosheid, ongunstige buurt)
- **B: Gezinssamenstelling en opvoeden** (alleenstaand, tienermoederschap, ongunstig opvoedgedrag, huiselijk geweld)
- **C: Gezondheid en verslaving van de ouders** (langdurige aandoening of handicap, emotionele problemen, verslavingsproblematiek)
- **D: Gezondheid en temperament van de kinderen** (langdurige aandoening of handicap, zwakbegaafdheid, laag geboortegewicht, moeilijk temperament).

Protectiefactoren voor het kind:

- **E: Sociale binding** (Kinderen hebben warme, ondersteunende relaties. In het gezin, op school, met vrienden, in de wijk)
- **F: Kansen voor betrokkenheid** (het leveren van een concrete, betekenisvolle en gewaardeerde bijdrage aan de verbanden waarvan kinderen deel uitmaken)
- **G: Prosociale normen**
Kinderen groeien op met duidelijke normen en waarden voor positief gedrag. Deze worden uitgedragen en nageleefd.
- **H: Erkenning en waardering voor positief gedrag**
- **I: Steun van belangrijke volwassenen in de omgeving** (levert een belangrijke bijdrage aan het welbevinden van kinderen en jongeren. Direct of indirect (door ouders te helpen bij de opvoeding).)
- **J: Constructieve tijdsbesteding** (in de vorm van muziek, theater, sport, clubs of verenigingen).
- **K: Competenties van het kind** (Voor een positieve ontwikkeling en om goed mee te komen in de maatschappij hebben jeugdigen sociale, emotionele en gedragsmatige vaardigheden nodig.)
- **L: Cognitieve vaardigheden** (belangrijk voor succes op school en daarna)
- **M: Schoolmotivatie** (betrokkenheid bij leeractiviteiten, binding met school, prestatiemotivatatie en positieve verwachtingen ten aanzien van eigen succes.)

- **N: Positieve identiteit** (Kinderen en jongeren met eigenwaarde, positieve verwachtingen over de toekomst en persoonlijke effectiviteit, stellen zichzelf hogere doelen en zijn gemotiveerd om deze doelen te bereiken.)

Overzicht en categorisering van preventie in Teylingen vanuit zorg/hulpverlening

Naam/partij	Doelgroep	Omschrijving	Preventie-categorie	Welke risico- of beschermingsfactor wordt aangepakt?
Huisarts	Ouders/verzorgers en kinderen.	Hulpvraag achterhalen en verwijzen naar de juiste ondersteuning, in samenwerking met CJG.	1, 2 en 3	B D
Verloskundige	(aanstaande) ouders en hun pasgeboren kind.	Aan de hand van een signaleringslijst in geval van risicovolle signalen in contact brengen met CJG.	1, 2	B C D
Prenataal stevig ouderschap door de GGD	Aanstaande ouders, in geval van risicovolle signalen	Een betere voorbereiding op het ouderschap door, vanaf 16 weken zwangerschap tot aan de bevalling, 4 prenatale huisbezoeken door de JGZ-verpleegkundige die hiervoor speciaal is opgeleid	3	B C D F
Ouderschap en hechting met je baby door ziekenhuis, verloskundige, JGZ en kraamhulp.	Voor aanstaande ouders	Serie van 4 voorlichtingsbijeenkomsten voor aanstaande ouders, over ouderschap en hechting met je baby, veranderingen, zwangerschap en geboorte.	2	B C D E
Rijksvaccinatieprogramma door de GGD	Zwangere vrouwen, kinderen tot ca. 12 jaar	Bescherming tegen 12 ernstige infectieziektes, en zwangere moeders al vroeg in beeld bij het CJG.	1	D
Hielprik door de verloskundige	Pasgeboren baby's	Het vroegtijdig opsporen van ca. 42 (erfelijke) aandoeningen, plus een extra thuisbezoek van de verloskundige.	1	D
Huisbezoeken door de Jeugdgezondheidszorg (GGD)	Gezinnen met pasgeboren kinderen	Naast de eerste gehoortest wordt samen met de ouders een	1	B C

		Gezamenlijke Inschatting van de Zorgbehoefte (GIZ) gedaan, en signalen/zorgen worden geconstateerd.		D F
Stevig Ouderschap door de GGD	Gezinnen met pasgeboren/jonge kinderen	Huisbezoekprogramma van maximaal 18 maanden voor gezinnen met verhoogd risico op ernstige opvoedproblematiek en kindermishandeling. Voorlichting, begeleiding, advies en motiveren tot benodigde professionele hulp.	3	B C D F
Basis jeugdgezondheidszorg (GGD)	Gezinnen met jonge kinderen tot 4 jaar	Tijdens de vaste contactmomenten op de spreekuren van de JGZ wordt de groei en ontwikkeling van het kind gemonitord. In geval van meer ondersteuningsbehoefte zijn er meer contactmomenten. Daarnaast vrije inloopspreekuren.	1	B D F G H
Stevig ouderschap plus (GGD)	Kinderen vanaf ca. 4 jaar met signalen van psychosociale problematiek of in geval van risicovolle gezinssituaties.	Indicatie vindt plaats tijdens JGZ-contactmoment in groep 2 op school. Extra begeleiding en advies en als nodig meer hulpverlening door bv GGZ	3	B C D E F G H
Integrale vroeghulp (een regionaal, interdisciplinair team van professionals uit verschillende vakgebieden en instellingen)	Kinderen van 0-ca. 7 jaar met een (vermoeden van) een achterstand in de motorische en/of verstandelijke ontwikkeling, en hun ouders	Het team kijkt, samen met de ouders, naar het kind om te komen tot een diagnose en de juiste zorg.	3	B C D
CJG-pedagoog (Kwadraad algemeen maatschappelijk werk)	Ouders en verzorgers van kinderen en kinderen zelf, van 0-ca. 18 jaar	Informatie, advies en kortdurende begeleiding aan ouders op het gebied van opvoeding, gedrag en ontwikkeling. Maximaal 6 gesprekken, gericht op direct	1, 2	B C D E F G

		toepassen, niet op het stellen van een diagnose.		H
Triple P opvoedbegeleiding niveau 3 (door jeugdgezondheidszorg GGD)	Voor ouders en verzorgers van kinderen van 0-19 jaar met lichte opvoedproblemen en/of opvoedingsspanning	Door middel van het vergroten van kennis, vaardigheden en zelfvertrouwen van ouders, emotionele- en gedragsproblemen bij kinderen verminderen. Integraal onderdeel bij vaste contactmomenten, intensieve trajecten of trainingen.	1, 2	B C D E F G H
Oudercursussen en preventieve groepsvoorlichtingsavonden door de GGD	Voor ouders en verzorgers van kinderen van 0- ca.18 jaar.	Gevarieerd cursusaanbod, naar lokale behoefte gekozen. Aanbod in andere gemeenten in de regio is ook toegankelijk. Bv peutergedrag, tienergedrag, positief opvoeden, echtscheiding, kinder-EHBO, etc. Ook in de vorm van webinars.	1	D E F G H L
Ouderbijeenkomsten Baby in Beeld door de GGD	Voor ouders met een eerste baby tussen 0-14 maanden	In 4 bijeenkomsten informatie en advies door de jeugdverpleegkundige (JGZ) met als doel groeiende vaardigheid en zelfvertrouwen bij de jonge ouder(s)	1	B D E I J
Jeugd en gezinsteam vanuit het CJG	Gezinnen met kinderen van 0-18 jr	Opvoed- en gezinsondersteuning, toeleiding naar specialistische hulp. Vrije inloop bij spreekuur in CJG (en op PO, VO en SBO/SVO)	2, 3	A I B J C K D L E M H N
Dappere Dino training door het JGT (najaar 2019)	Kinderen van 6-8 jaar	Kinderen werken in een groep spelenderwijs aan omgaan met scheiding van ouders, 12 bijeenkomsten.	2	D K E L F N G I J
Rots & Water training door het JGT	kinderen 9-12 jaar	Een psycho-fysieke groepstraining waarin gewerkt wordt aan vergroten van de	3	B I C K D L

		sociale competenties en weerbaarheid bij kinderen.		E N G H
Home-Start opvoed- en gezinsondersteuning door Humanitas	Gezinnen met kinderen van 0-6 jaar, en Home-start plus voor gezinnen met kinderen t/m ca. 17 jaar.	Getrainde vrijwilligers bieden één dagdeel per week ondersteuning en advies aan gezinnen in geval van lichte opvoedvragen en problematiek en helpt een sociaal netwerk opbouwen.	2	E F G I J
Methodiek Reset door Marente	Gezinnen met kinderen van 0-19 jaar.	Praktische begeleiding, gerelateerd aan de opvoeding van de kinderen, aan risico- en multiprobleemgezinnen.	3 (multiprobleemgezinnen, maar zonder indicatie)	A F B G C I D J E
De bibliotheek	Ouders en kinderen van 0-17 jaar	Kinderen tot 17 jaar kunnen gratis lid worden van de bibliotheek. Lezen bevordert de taal- spraak- en algemene ontwikkeling, wat een positief effect heeft op de school- en loopbaan.	1	A I J
Jeugdfonds sport en cultuur, onderdeel sport	Kinderen van 4-18 jaar uit gezinnen met een laag inkomen	Tegemoetkoming van maximaal 225,- per jaar om een sport te kunnen beoefenen	3	A I D J E L F G H
Jeugdfonds sport en cultuur, onderdeel cultuur	Kinderen van 4-18 jaar uit gezinnen met een laag inkomen	Tegemoetkoming van maximaal 450,- per jaar om deel te kunnen nemen aan muziek, dans of theater lessen	3	A D E F G H I J L
Stichting Leergeld	Kinderen uit gezinnen die leven van een	Een vergoeding van de kosten voor schoolbenodigdheden en leermiddelen door middel van	3	A F M

	inkomen tot 130% van het sociaal minimum.	een 'schoolspullenpas' of een cheque die kan worden besteed bij lokale ondernemers.		
Jeugdpreventieteam (JPT) bij de GGD	Jongeren tot 18 jaar die in aanraking zijn gekomen met de politie.	Aanmelden voor een traject JPT gebeurd door politie, Veilig Thuis, HALT en Bureau leerplicht. Intensieve begeleiding om zorgen weg te nemen en herhaling gedrag te voorkomen. Indien nodig verdere hulpverlening.	3	D E F G H I J K L
Brijder Preventie	Jongeren tot ca. 23 jaar	Brijder preventie levert door middel van advisering en voorlichting op scholen, aan ouders en jongeren een belangrijke bijdrage aan het voorkomen van verslavingsproblemen.	1, 2, 3	D F G H I L
Bureau Halt	Jongeren van 12-18 jaar die een strafbaar feit hebben gepleegd.	Een Haltstraf voorkomt een strafblad en heeft als doel jongeren te confronteren met hun gedrag en de gevolgen daarvan en te leren om zo herhaling te voorkomen.	3	D G H I J L
Jeugd en jongerenwerk door Welzijnswartier	Jongeren van 10- ca. 23 jaar	Locatie-gebonden en ambulante activiteiten en ondersteuning om sociale vaardigheden en zelfredzaamheid van kwetsbare jongeren te vergroten en participatie te bevorderen. Dit in samenwerking met CJG, leerplicht, politie, Brijder en Halt d.m.v. diverse projecten	1,2	A D E F G H I J K L
Talent Coaching door Welzijnswartier	Jongeren tussen 12-23 jaar die zijn uitgevallen op school of werk	Intensieve begeleiding en coaching op talenten met als doel oplossen van problemen en toeleiden naar een gezonde dagbesteding, school of werk.	3	A J D K F L G H I

Ondersteuning en advies bij echtscheiding, door het CJG (Kwadraad en JGT)	Ouders die gaan scheiden	Advies en kortdurende begeleiding aan ouders om een complexe echtscheiding te voorkomen.	2	B C D E G H L
Echtscheidingssprekuren Duin- en Bollenstreek (Kwadraad)	Ouders in een echtscheidingssituatie	Advies, informatie en emotionele ondersteuning aan ouders in een echtscheidingstraject. Door een mediator, pedagoog en advocaat.	2,3	B C D E G H L
Triple P voor gescheiden ouders (CJG)	Gescheiden ouders	Training van 5 bijeenkomsten waarin ouders leren om te gaan met de gevolgen van hun scheiding, bijvoorbeeld emotionele- of gedragsproblemen bij de kinderen.	3	B C D E G H L
KIES-training (Kinderen in echtscheidingssituaties) Regionaal aanbod	Kinderen van 4-12 jaar in echtscheidingssituaties	Acht bijeenkomsten voor kinderen en één ouderavond. Doel is te leren omgaan met de nieuwe situatie en de gevoelens en emoties die daarmee gepaard gaan.	3	B C D E G H J L
CJG telefonisch advies (GGD)	Ouders/opvoeders	Lichte opvoed- en ondersteuningsvragen worden beantwoord door MBO-geschoolde medewerkers, en een pool op HBO-niveau beantwoord de complexere adviesvragen.	1,2	B C D
Virtueel CJG (GGD): www.cjgteylingen.nl www.cjgteylingen.nl/professionals www.hoezitdat.info	Ouders/opvoeders, professionals en kinderen van 12-23 jaar.	Op de website van het CJG staat informatie over opvoed- en opgroeithema's voor alle leeftijdsfases. Er is speciale website voor professionals en een	1,2	B C D

		website voor jongeren en jongvolwassenen. Doel: laagdrempelige informatie en toegang tot ondersteuning.		
Netwerkoeverleg Jeugd Teylingen	Alle uitvoerende preventiepartners in Teylingen (onderwijs, CJG, politie, leerplicht, Brijder, Halt, JPT, Jongerenwerk)	Doel van het overleg: elkaar op de hoogte houden, afstemmen en samenwerking bevorderen.	2, 3	B D
1G1P (methode)	Hulpverleners en 'hun' gezinnen	De hulpverleners werken in deze methode samen met het gezin als team, om te komen tot één compleet gezinsplan: maatwerk en betere hulp voor kind en gezin.	2,3	B C D
JeugdMATCH	Hulpverleners	Jeugdmatch is een systeem voor vroegsignalering, en draagt bij aan preventie. Doel van het systeem is alle hulpverleners die betrokken zijn bij een jeugdige indien nodig snel in contact met elkaar te brengen, voor betere samenwerking en hulp.	3	B C D
Preventief aanbod MEE (vanuit de CJG's in Teylingen of een naburige gemeente)	Kinderen, jongeren (0-23 jaar), volwassenen, ouders en partners met een beperking	Trainingen, cursussen, e-learning en ontmoetingsgroepen Divers aanbod zoals: Sociale Vaardigheidstraining, weerbaarheidstraining, budgetteren.	2,3	A G B H C J D L E F
Preventief aanbod van GGZ Rivierduinen (op locatie in Leiden)	Kinderen en jongeren (7-23 jaar)	Preventief aanbod voor kinderen en jeugd, onder andere KOPP-groepen (kinderen met een ouder met een psychische stoornis), Triple P, bij pesten, huiselijk geweld. Gratis toegankelijk voor inwoners uit Teylingen.	2,3	B K C L D N G H I

Overzicht en categorisering van preventie in Teylingen in het onderwijs

Naam/partij	Doelgroep	Omschrijving	Preventie-categorie	Welke risico- of protectiefactor wordt aangepakt?
Divers preventief aanbod op de basisscholen	Kinderen van 4-12 jaar op de basisscholen in Teylingen.	Per school verschillend aanbod gericht op sociale vaardigheden, weerbaarheid, seksuele ontwikkeling, gezondheid, mediawijsheid	1	D F G H K L M N
Divers preventief aanbod op de scholen voor voortgezet onderwijs (deels i.s.m. de GGD)	Alle leerlingen	De scholen besteden elk op hun eigen manier aandacht aan preventie op het gebied van onder andere mediawijsheid (o.a. sexting), gezondheid (energydrinks, roken, drugs, voeding), sociale vaardigheden (weerbaarheid, pesten, geaardheid).	1	G I J K L N
Rots en watertraining op school (Kwadraad maatschappelijk werk)	Groepen in het basisonderwijs waar sprake is van een groepsprobleem	Groepstraining gericht op het versterken van sociale veiligheid, zelfvertrouwen, weerbaarheid en verminderen van pestgedrag in klassen waar sprake is van een groepsprobleem op dit gebied.	3	D E G J L
Jeugdgezondheidszorg op het basisonderwijs (GGD)	De groepen 2 en 7 van de basisscholen in Teylingen	Alle leerlingen van de groepen 2 en 7 worden uitgenodigd voor een onderzoek naar de lichamelijke, geestelijke en psychosociale ontwikkeling. Indien nodig volgt extra onderzoek of een doorverwijzing.	2	A B D E L
Jeugdgezondheidszorg op het voortgezet onderwijs (GGD) (KTS EN RLS)	Alle leerlingen van het VO, en Klas 1 en 3 van VMBO/MAVO en klas 2 en 4 van HAVO/VWO voor de vaste onderzoeksmomenten.	De lichamelijke en geestelijke gezondheid van de leerlingen wordt gevolgd door de jeugdverpleegkundige (12+) die verbonden is aan de school. Als nodig volgt er ondersteuning,	2	A B D E L

		vervolgtraject of verwijzing. De verpleegkundige ondersteunt leerlingen en adviseert ook leerkrachten.		
JGT op het voortgezet onderwijs (KTS en RLS)	Alle leerlingen op het VO	De aan de school verbonden Jeugd- en gezinswerker uit het JGT is op vaste momenten aanwezig op school voor ondersteunende gesprekken met jongeren.	2,3	B D G I L M
Peersupport (KTS)	Leerlingen uit de brugklas	In het project 'Peersupport' maakt een groep derdejaarsleerlingen de brugklassers wegwijs in school. Zij assisteren bij de introductiedagen en komen regelmatig in de klas praten of alles goed gaat met de eersteklassers.	2	E F I M
Zorgteam KTS	Alle leerlingen van de KTS	De school heeft een eigen orthopedagoog, GZ-psycholoog en een aan de school verbonden leerplichtambtenaar. Voor ondersteuning aan leerlingen die op de een of andere manier vastlopen en voor ondersteuning aan hun docenten hoe hiermee om te gaan.	2	B D G I L M
Regionaal bureau leerplicht – de leerplichtambtenaar (LPA)	Kinderen van 5-16 jaar, of 18 indien geen startkwalificatie	De vaste LPA heeft veel contact met de scholen in Teylingen en wordt betrokken bij leerlingen met verzuim. Bij knelpunten en achterliggende problematiek schakelt de LPA proactief met partners als CJG, HALT, jongerenwerk en Brijder Preventie.	2	D G K
Voor- en vroegschoolse voorzieningen en kinderopvang	Kinderen van 0-4 jaar	Kinderopvang en voorschoolse voorzieningen dragen bij aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind, en draagt bij aan betere prestaties op latere leeftijd.	1	B I D J E K F L G H

VVE-screening (voorschoolse voorzieningen ism het CJG)	Kinderen van 2,5-4 jaar met een taal en/of ontwikkelingsachterstand.	Kinderen met een VVE-indicatie volgen 4 dagdelen een VVE-programma op een voorschoolse voorziening en krijgen daarbij een keer per week intensieve tutorbegeleiding. Doel is om de kansen op het basisonderwijs te vergroten.	3	D J E K F L G H I
Subsidieregeling peuteropvang	Kinderen van 2 tot 4 jaar met ouder(s) zonder recht op kinderopvangtoeslag.	Met de regeling kunnen peuters 2 dagdelen naar een voorschoolse voorziening.	3	A H B I D J E K F L G
Preventieve logopedische zorg (GGD)	Kinderen in het regulier basisonderwijs rond 5 jaar	Logopedische zorg maakt onderdeel uit van de basis-JGZ, maar rond de 5 jaar worden alle kinderen nog eens gescreend op het gebied van stem, spraak, taal, gehoor en mondgedrag. Om ernstige problemen in de toekomst te voorkomen. Indien nodig vervolgtraject bij curatieve logopedie.	1	D J L
Programma gezondheidsbevordering jeugd (GGD)	Kinderopvang, Scholen (PO, VO en MBO) en/of wijken in de regio.	Trainingen en deskundigheidsbevordering, neerzetten van duurzaam gezondheidsbeleid. Bv de 'gezonde school', verslavingspreventie, depressiepreventie jeugd, gezond gewicht en bewegen, sociale veiligheid op school.	2	D G I J K L
Jeugdgezondheidszorg op het speciaal basisonderwijs (GGD)	Kinderen in het speciaal basisonderwijs	Screening op regelmatige basis door de jeugdarts en de assistente van de JGZ, in samenwerking met de leerkrachten en andere betrokkenen in de zorg rondom het kind	2	A B D L
Onderzoek op verzoek op school (GGD)	Kinderen van 4-ca. 18 jaar	Verzoek om extra onderzoek als ouders/school behoefte signaleert.	2	B D

Passend onderwijs door het Samenwerkingsverband PO Duin en Bollenstreek	Kinderen bij wie door school een stagnatie van de ontwikkeling wordt geconstateerd	Ondersteuning op school voor een passende plek in het regulier onderwijs, georganiseerd door de onderwijsspecialist in samenwerking met het JGT.	2,3	D F G J K L
Onderwijszorgarrangementen, samenwerking tussen het onderwijs, JGT, JGZ en GGZ	Kinderen die een combinatie van zorg en onderwijs nodig hebben.	Doel is om kinderen met een onderwijszorgarrangement zo lang mogelijk op het regulier onderwijs te kunnen houden en als mogelijk een startkwalificatie te laten halen.	3	A I C J D K E L F M G N H
Thuiszittersaanpak, samenwerking tussen onderwijs, regionaal bureau leerplicht, samenwerkingsverbanden en gemeente.	Kinderen die thuiszitten of bij dreigend thuiszitten	Door middel van nauwe samenwerking, inzicht, acties en maatwerk voorkomen dat kinderen langdurig thuis (komen te) zitten.	2, 3	A M D N E F J K L
Integrale arrangementen van onderwijs, vervoer, jeugdhulp en zorg,	Kinderen die een combinatie van zorg en onderwijs nodig hebben	Toewerken naar integrale arrangementen in de scholen, van onderwijs, zorg, jeugdhulp en met passend vervoer.	3	A I C J D K E L F M G N H
Passend onderwijs voor meer- en hoogbegaafden, door het onderwijs	Kinderen met meer- en hoogbegaafdheid op het PO en het VO	Kinderen met meer- en hoogbegaafdheid kunnen zich binnen het regulier onderwijs voldoende ontwikkelen door passend onderwijs, d.m.v. diverse programma's zoals Plusklas en Olympus.	3	A I C J D K E L F M G N H
Weerbaarheidstrainingen (GGD)	Kinderen in de bovenbouw van het basisonderwijs	Preventieve weerbaarheidstraining aan de groepen 6,7 of 8 van de basisscholen. Wordt een probleem of afwijkend gedragesignaleerd,	2	D E G J L

		dan eventueel een vervolgtraject. In samenwerking met het CJG.		
Kanjertraining door het onderwijs	Leerlingen in het basisonderwijs	Sociale vaardigheidstraining in de klas, door de leerkracht gegeven in elke leerjaar, gericht op vertrouwen, wederzijds respect en sociale redzaamheid.	1	D E F G H I K N
Regionale aanpak voortijdig schoolverlaten (VSV) 'Blijf bij de les!'	Leerlingen die voortijdig dreigen uit te vallen op school.	Dit programma is erg gericht op preventie, omdat achterliggende problematiek vaak de oorzaak is van uitval. O.a. de maatregel 'Pluscoach': ondersteuning aan overbelaste jongeren, in samenwerking met o.a. Cardea, Kwadraad, Opvoedpoli en JGT.	3	A D F G H I J K L
Nieuwkomers in het onderwijs (lokaal en in Duin en Bollenstreek)	Nieuwkomers voor het PO en het VO	Nieuwkomers kunnen door goed onderwijs in een taalklas of schakelklas zo snel mogelijk instromen in een regulier onderwijstraject.	3	A I C J D K E L F M G N H